

KIRJASTO

UUTTA NÄKÖKULMAA KIRJASTOJEN JOHTAMISEEN

- 4 PÄÄKIRJOITUS** | VILLE VAARNE
PÖNÖTYKSEN AIKA ON OHI
- 6 KIRJASTOARKEA** | SYYSKUU
ETEISKIRJASTO PÄIVÄKODISSA
- 7 AJANKOHTAISTA** | JULKKIKSET
MUISTEMAT OVAT KESTOHITTEJÄ
- 8 TYÖ** | PALKKATUKI
LEIKKAUKSET NÄKYVÄT KIRJASTOISSA
- 9 KOLUMNI** | LOTTA MUURINEN
KIRJASTO KUTSUU SINUA
- 10—13 KANSI** | JOHTAMINEN
ROHKEUTTA JA POSITIIVISUUTTA
- 14—15 ULKOMAAT** | YHDYSVALLAT
SENSUURI KIIHTYY
- 16—17 ESSEE** | TUOMAS AITONURMI
SATEENKAARINUORI TARVITSEE TIETOA
- 18—19 HENKILÖ** | TUULA AMBERLA
POP-TÄHDEN URA KIRJASTOSSA
- 20—24 REPORTAASI** | KAZAKSTAN
KIRJASTOAMMATTILAISIA YLI SADASTA MAASTA
- 26—27 KIRJASTOKAISTA** | EMMI JÄKKÖ
KIRJASTOSSA KUIN KARKKIKAUSSA
- 28 KOLUMNI** | KATARIINA KNUUTINEN
POIKA JA KOULUKIRJASTON AUTOMAATTI
- 29 KOLUMNI** | MIKA KÄHKÖNEN
MENKÄÄ TÖIHIN!
- 30 TIETO** | PEKKA WAHLSTEDT
SILMÄT AVAUTUIVAT NEROUDELLE
- 31 KAUNO** | MARIKA HELOVUO
VUODEN PARAS KIRJA
- KANNEN KUVA** | LIISA MÄKINEN

VILLE VAARNE

PÖNÖTYKSEN AIKA ON OHI

PÄÄKIRJOITUS

VILLE VAARNE
Kirjoittaja on
Kirjastolehden
päätoimittaja.

Kuka täällä on innostunut tekijänoikeusky-symyksistä?”, hihkuu kanadalainen tutkija. Täpötäydessä huoneessa ihmiset katselevat toisiaan ja muutama käsi nousee. Koko sali nauraa tilanteelle yhdessä. Vain kirjastoammattilainen voi kokea innostusta tekijänoikeuksia kohtaan.

Kirjastoalalla järjestään vuosittain maailmanlaajuinen konferenssi, jota kutsutaan Iflaksi. Ifla tulee sanoista International Federation of Library Associations. Järjestö tekee paljon muutakin, mutta vuosittainen tapahtuma on se, mistä se tunnetaan.

Ensimmäisen kerran menin Iflaan Puolan Wrocławiin vuonna 2017 ja yllätyin, miten paljon pönötystä, poismenneiden jäsenten muistelua ja tyhjillä korulauseilla varustettuja juhlapuheita tapahtumaan mahtui.

Lisäksi ongelmana tuntui olevan se, että Ifla jakautui kahteen kastiin. Globaalien etelän maiden kirjastot käsittelivät omiin kirjastoihinsa liittyviä kysymyksiä ja rikkaat globaalien pohjoisen maat omiaan. Emme

kohdanneet muualla kuin hymyilevissä yhteiskuvissa. Ajattelin, että konferenssi on kallis ja turha ja se pitäisi järjestää harvemmin, esimerkiksi joka toinen vuosi.

Nyt palasin Iflaan yli viiden vuoden tauon jälkeen. Tällä kertaa oltiin Kazakstanissa. Yllätyin positiivisesti. Pönötys ja korulauseet eivät ole täysin poistuneet, mutta niiden määrä näyttää selkeästi vähentyneen. Puhujakorokkeelle astuvat ihmiset kertoivat aiempaa mutkattomammin niistä teemoista, jotka koskettavat kaikkia alan ammattilaisia.

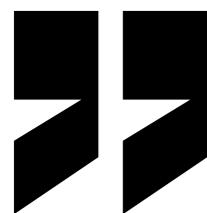
KAZAKSTANIN KALTAISESSA kehittyvässä maassa vieraileminen on tärkeää myös siksi, että se antaa kirjastoammattilaisille tilaisuuden pitää esillä tärkeitä arvoja, kuten sananvapautta, demokratiaa ja kriittisyyttä valeutisia vastaan. Kazakstania koskevia uutisia lukiessa ymmärtää nopeasti, että nämä arvot ovat jatkuvasti uhattuina.

Konferenssin järjestäjämää vaihtuu vuosittain. Joskus valinta menee pieleen. Viime vuonna tapahtuma piti järjestää Dubaissa. Suomen kirjastoseura boikotoi tapahtumaa, sillä kirjastojen hyvää mainetta ei saa käyttää riistoa tukevan maan valkopesuun. Monen maan boikotin jälkeen tapahtuma peruutettiin.

Kun valeutisilla masinoitu populismi nousee rikkaissa maissa ja kun digitaalisation ja tekoälyn räjähtävä kehitys koskettaa kaikkia maita yhtä aikaa, olen alkanut muuttaa mieltäni. Kirjastoammattilaisten on tässä ajassa hyvä kokoontua yhteen kerran vuodessa. Ongelmista on tullut jaettu, joten myös ratkaisut tulevat mitä todennäköisimmin olemaan yhteisiä.

Ensi vuonna Ifla järjestetään Etelä-Korean Busanissa. Yritin kysellä, millaisia teemoja siellä nostetaan esiin. Sain vastaukseksi, että ”emme vielä tiedä.” Nopeasti muuttuvassa maailmassa voi olla niin, että vuoden päästä tarvitaan ihan uudenlaisia keskustelujia ja kohtaamisia. Jäljellä olevan pönötyksen voisi samalla ottaa kokonaan pois.

Lue reportaasi Kazakstanin Iflasta sivuilta 20–24.

Pönötys ja korulauseet eivät ole täysin poistuneet, mutta niiden määrä näyttää selkeästi vähentyneen.

Koe kirjasto taskukokoisena

axiell

Asiakaspalvelua missä tahansa

Axiell Library App – käyttäjäystävällinen sovellus, joka helpottaa kirjaston asiakkaiden arkea. Sen avulla he pääsevät käyttämään kaikkia tärkeitä toimintoja suoraan matkapuhelimellaan: tekemään tiedonhakuja, hallinnoimaan lainojaan, vastaanottamaan ilmoituksia ja käyttämään itsepalvelua. Tämä sovellus helpottaa asiakkaidesi arkea ja tekee siitä miellyttävämpää.

Miksi Axiell Library App?

- Digitaalinen kirjastokortti
- Kirjastoaineiston haku
- Lainojen ja uusimisten käsittely
- Varauksien hallinta
- Itsepalvelulainaus ja -palautus

● ● ● Lisätietoja osoitteessa

KÄYTTÄJÄNSÄ HUOMIOIVA KIRJASTOAUTO

OTA YHTEYTTÄ
olli.aarnio@kiitokori.fi
040 571 3636

MONI-KÄYTTÖINEN JA YKSILÖLLINEN ILME

Tämän päivän kirjastoauto yllättää monet kävijät ilmeellään. Huolellisen suunnittelun kautta viimeistelty sisustus, monikäyttöisyyttä tukevat muodot, tilat ja materiaalit tuovat elävyyttä ja vaihtelevuutta toimintaan. Kaikki ovat tervetulleita kirjastoon – myös esteettömästi!

Kiitokori on valmistanut 50 vuoden aikana yli 700 kirjastoautoa. Ensimmäiset kirjastoautot tulivat Suomeen vuonna 1965.

KIITOKORI
SPECIAL VEHICLES

KIITOKORI OY
PL 22, 47401 Kausala
Puh. 010 6161 200
www.kiitokori.fi

PALSTALLA NOSTETAAN ESILLE AJANKOHTAISIA POIMINTOJA KIRJASTOJEN ARJESTA. SYYSKUUSSA IHASTEELLAAN, MITEN JYVÄSKYLÄN WÄINÖ TUO VALOA PIMEYTEEN.

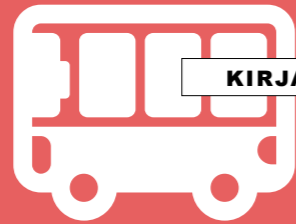
KYYTI-CHAT AVUSTAA

Kymenlaakson ja Iitin Kyytikirjastoissa on ollut jonkin aikaa käytössä tekoäly-chatti, joka vastaa asiakkaiden kysymyksiin millä tahansa kielellä. Chat kertoo myös Kyyti-kirjastojen palveluista ja suosittelee tapahtumia.

Chatissa käydään keskimäärin 30 keskustelua päivässä ja se antaa kuukausittain 2 500–3 500 vastausta.

”Kyyti-chat on toimintavarma, osaa antaa oikeaa informaatiota ja on helppokäyttöinen. Kirjastojen henkilöstö ei ole koulutusvaiheen jälkeen joutunut puuttumaan toimintaan mitenkään”, kertoo **Mikko Vainio** Kotkan kirjastosta.

Chat-palvelu täyttää EU:n tietosuojaja tekoälyasetusten vaatimukset ja myös tekoälyn etiikka on otettu huomioon. Palvelu ei tee päätöksiä kenenkään puolesta, se ei edellytä tunnistautumista eikä käytä tai kysele henkilötietoja.

KIRJASTOARKEA

VOITTAJA-AUTO NÄYTILLÄ

Jyväskylän kirjastoauto Wäinössä on ulkovalaistusteos, joka on Suomen kirjastoautoissa ainoa laatuaan. Teos on osa Wäinön ulkoasua, jonka on suunnitellut jyväskyläläinen kuvittaja ja graafinen suunnittelija **Ina Majaniemi**.

Wäinö valittiin elokuussa järjestetyillä Kirjastoautopäivillä Porissa vuoden kirjastoautoksi.

”Tervetuloa katsomaan Wäinöä Valon kaupunki -tapahtumaan Jyväskylään 25.–27. syyskuuta”, vinkkaa kirjastonhoitaja **Jutta Väyrynen**.

MONIKIELISET JUHLAT

Monikielinen kirjasto juhlii 30-vuotista taivaltaan ja pyytää kirjastoja järjestämään monikielisen kirjanäyttelyn loka- ja marraskuun ajaksi. Näyttelyyn toimitetaan julisteita ja muuta materiaalia pyynnöstä.

Kaikista kirjastosta ei löydy vielä aineistoja monikielisenä. Oman alueen asiakaskunnan kieliä voi selvittää Liboppi.fi -palvelusta.

→ monikielinen.kirjasto@hel.fi

OULUN REMONTTI VALMISTUU

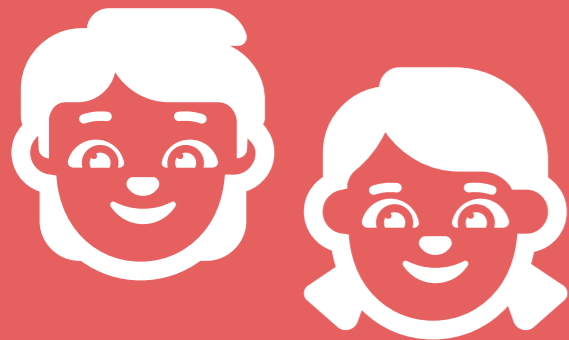
Oulun uusi keskustakirjasto Saari avaa ovensa marraskuussa, jolloin asiakkaat pääsevät tutustumaan peruskorjattuun rakennukseen. Saaressa toimivat myös Oulun kaupungin yhteisöpalvelut ja lastenkulttuurikeskus Kotilo, joka avataan tammikuussa. Tilat on uudistettu arkkitehtien **Marjatta ja Martti Jaatisen** alkuperäistä näkemystä kunnioittaen. Tiloissa on satsattu erityisesti esteettömyyteen ja turvallisuuteen.

ETEISKIRJASTO PÄIVÄKODISSA

Kauniaisten kaikissa kunnallisissa päiväkodeissa toimii nyt eteiskirjasto, jossa on kahden kuukauden välein vaihtuva kirjakokoelma. Perheet saavat lainata kirjoja kotiin.

”Kirjojen valinnassa huomioidaan lasten kotikielien, eli suomen ja ruotsin lisäksi kirjoja on tarjolla esimerkiksi bengaliksi ja swahiliksi. Suosio on ollut niin suurta, että hyllyt ovat välillä kokonaan tyhjinä,” kertoo Kauniaisten kirjaston kulttuuri- ja kirjastopalveluiden päällikkö **Jaakko Tiinanen**.

Julkisten tarinat vetoavat

AJANKOHTAISTA

ELÄMÄKERRAT OVAT SUOSITTUJA. HELSINGIN KÄPYLÄSSÄ SUOSITUIMPIA OVAT KANSAINVÄLISTEN KIRJAILIJOIDEN MUISTEMAT.

UUDEN lainatuimpien tietokirjojen listalle mahtuu yleensä julkisten elämäkertoja. Viime vuoden lainatuin aikuisten tietokirja oli **Jenni Haukion** omaelämäkerta *Sinun tähtesi täällä: vuodet presidentin puolisona* (2023). Myös *Tuntematon Kimi Räikkönen* (2018), *Loiri* (2019), *Suurin niistä on rakkaus: Kirsti Paakkasen tarina* (2020) ja *Samuli – pimeydestä valoon* (2021) ovat viimeisen vuosikymmenen aikana päässeet viiden lainatuimman joukkoon, jotkut useampana vuonna.

Muistelmia on julkaistu jo satojen vuosien ajan, mutta nykyaikana tunnettujen henkilöiden tarinoiden kysyntä on erityisen suurta.

”Elämäkerrat ovat todella suosittu genre kirjastoissa, myös Käpylässä”, kertoo helsinkiläisen Käpylän kirjaston erikoiskirjastovirkailija **Kari Juhola**.

Kolmen viime vuoden aikana Käpylän lainatuimpiin elämäkertoihin kuuluvat muun muassa *Pirkko Saisio: sopimaton* (2023), **Ujuni Ahmedin** kokemuksista kertova *Tytöille, jotka ajattelevat olevansa yksin* (2022) sekä **Martti Suosalon** tähänastinen elämä (2022).

Kärkisijoja pitävät kuitenkin juhlistujen kirjailijoiden **Annie Ernaux'n**, **Vivian Gornickin** ja **Deborah Levyn** muistelmät. Julkisuuden henkilöistään juuri kirjailijat kiinnostavat erityisesti.

Käpylässä on maine kulttuuriystävällisenä alueena, eikä alueen kirjasto ole poikkeus. Kirjasto on tunnettu eritoten parikymmentä vuotta jatkuneista kirjailijavierailuistaan.

Vierailuja on parikymmentä vuodessa, ja niitä järjestää erillinen Käpylän kirjastoyhdistys, jolla on oma suhdeverkostonsa ja budjettinsa. Vierailut ovat poikkeuksellisen suosittuja.

KAIKKIALLA näin ei ole. Keväällä Tampereen pääkirjaston Metson haastattelussa muusikkona ja nyttemmin myös kirjailijana tunnettu **Samuli Putro** kertoi kuulleen kirjailijakollegoiltaan **Sirpa Kähköselältä** ja **Helmi Kekkonselta**, että ”ei missään nimessä kannata mennä kirjastokeikoille. Siellä on korkeintaan kolme ihmistä.”

Käpylässä vierailut vetävät kuitenkin väkeä. **Kari Juholan** mukaan kuulijoita on tavallisesti 30–100.

”Pystymme tarjoamaan noin 50 tuolia. Loput katsojat joutuvat seisomaan”, **Juhola** sanoo.

Yleisöennätys on **Juholan** muistin mukaan kirjailija **Laura Lindstedtin** tilaisuus, noin 120 katsojaa. ”Silloin meinasivat seinät revetä.”

Käpylän kirjastolta **Kallion** kirjastoon on alle neljä kilometriä, mutta tapahtumalinjat eroavat, vaikka budjetointi on samankaltaista.

”Suurin osa tapahtumabudjetistamme käytetään lastentapahtumiin”, **Kallion** kirjaston johtaja **Erna Marttila** kertoo. Samaa kertoo myös Käpylän kirjaston **Juhola**.

Kalliolla ei ole vastaavaa kirjailijavierailujen perinnettä, ja alueella on muutenkin runsaasti tapahtumia. Kirjasto ei halua käyttää varojaan niiden kanssa kilpailemiseen – eikä se kannattaisikaan.

”Isot nimet tuovat meille vähemmän yleisöä kuin keskustasta kauempana sijaitseviin kirjastoihin, kuten Käpylään”, **Marttila** sanoo.

Silti isoja nimiä vierailee molemmissa. Sekä Käpylässä että **Kalliolla** asuu paljon julkisuuden henkilöitä, jotka ovat kirjastojen asiakkaita. Osa heistä on kirjailijoita. Heidän nimistään ammattilaiset kuitenkin vaikenevat.

KAISU TERVONEN

koonnut **PÄIVI TOLONEN**

Palkkatuettu työ TYÖ hiipui kirjastoissa

**UUDEN ALUSSA TULLUT TYÖLLISYYS-
PALVELUJEN LEIKKAUS ON VAIKEUTTANUT
KIRJASTOJEN TOIMINTAA. NYT ALALLA
PELÄTÄÄN, ETTÄ MUUTOS HEIKENTÄÄ
UUSIEN TYÖNTEKIJÖIDEN SAAMISTA.**

Työllisyyspalvelut siirtyivät valtiolta kunnille tämän vuoden alussa. Muutoksen seuraukset näkyvät monilla eri aloilla. Esimerkiksi kirjastot ovat tähän saakka laajalti hyödyntäneet työttömien työllistämiseen tarkoitettua palkkatukea. Palkkatuki on voinut olla tilanteesta riippuen jopa 70 prosenttia palkkakustannuksista. Nyt palkkatuen määrärahat ovat kuitenkin olleet tiukilla niin etelässä kuin pohjoisessakin Suomessa.

Kirjastopalvelupäällikkö **Johanna Laakso** Tampereen kaupunginkirjastosta kertoo, että palkkatukityöllistäminen loppui heti vuoden vaihteessa.

”Palkkatukityöllistämisen loppuminen on hie- man harmillista, koska oman kokemukseni mukaan moni on saanut sitä kautta kipinän kirjastoalan opintoihin, minä itse esimerkiksi”, Laakso kertoo.

Tampereella palkkatuella työllistettyjen toimenkuva on ollut monipuolinen. He ovat käsitelleet aineistoa ja hyllyttäneet materiaalia niin pääkirjastossa kuin lähikirjastoissakin. Työllistettyjen käyttäminen on Laakson mukaan hyödyttänyt molempia osapuolia, vaikkakin se on vaatinut henkilökunnalta jatkuvaa perehdyttämistä.

”Palkkatukityöllistetyt ovat olleet isona apuna erityisesti logistisessa työssä”, Laakso kuvailee. Työllistettyjen poistumisen jälkeen nämä tehtävät ovat jääneet kirjaston vakituisen henkilökunnan harteille. Uusia henkilöitä ei ole palkattu, sillä Tampereen kaupungissa ovat tällä hetkellä yhteistoimintaneuvottelut päällä. Johanna Laakso kokee tilanteen haastavaksi.

”Toistaiseksi järjestämme tehtävät olemassa olevin resurssein”, Laakso toteaa.

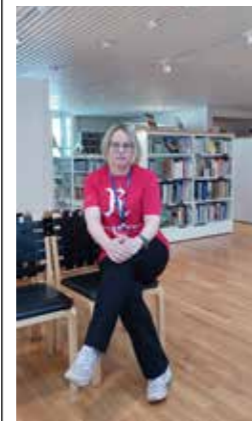
FAKTA

■ **Työvoimapolveluiden järjestämisvastuu siirtyi TE-toimistoilta kunnille tammikuussa.**

■ **TE-palveluista tuli osa kunnan peruspalveluja.**

■ **Hallitusohjelmassa on linjattu 37 miljoonan euron leikkaus työllisyysmäärärahoihin.**

■ **Käytännössä useilla työllisyysalueilla määrärahat on kohdistettu esimerkiksi yritysten starttirahoihin.**

↑ Nina Sipola

↑ Johanna Laakso

Samankaltaisiin ongelmiin on törmätty myös Rovaniemen kirjastoissa. Kaupungin pääkirjastoon on ollut palkattuna kaksi tukityöllistettyä logistisella puolella, mutta muutoksen myötä molemmista henkilöistä on jouduttu luopumaan.

”Lapin kirjastot osasivat varautua tilanteeseen, joten sovimme johtoryhmässä, että palkkaamme logistiikkaan yhden henkilön”, Rovaniemen kirjastonjohtaja **Nina Sipola** sanoo. ”Tähän paikkaan oli olemassa jo täyttölupa, joten tässä kohden päästiin onneksi helpolla.”

Rovaniemen pääkirjasto on peruskorjauksen vuoksi tällä hetkellä väistötiloissa, joten työntekijöiden jättämä aukko ei vielä kirjaston arjessa ole näkynyt. Sipola kuitenkin onastelee ongelmien konkretisoituvan, kun pääkirjasto avautuu asiakkaille syyskuun alussa.

”Olen anonut täyttölupaa yhdelle kirjastoavustajalle”, Sipola kertoo.

Työkokeilijoita Rovaniemelle saadaan edelleen, mutta tässä Sipilän mukaan ongelmana on kokeilun lyhytkestoisuus. Työkokeiluun voidaan palkata henkilö enintään kuudeksi kuukaudeksi. Haasteena on myös logistiikkatyön fyysisuus: työkokeilijoilla on hyvin usein jokin työkyvyn este, mikä tekee raskaasta työstä entistä vaativampaa.

”Hetki kun työntekijät ovat oppineet hommat, heidän täytyy lähteä jo pois”, Sipola valittelee.

**HEIKKI LAHNAOJA
JUULIA LAHNAOJA**

KIRJASTO KUTSUU SINUA KOLUMNI

Istun katsomossa kädessäni pussukka, johon olen kerännyt tarjolla olevia luonnon antimia: käpyjä, sieviä sileitä kiviä ja simpukan. Lisäksi pussissa on pala savea, joka on höystetty valitsemallani eteerisellä öljyllä. Huomioni on kuitenkin kiinnittynyt lavalle, jossa karismaattinen gospel-pastori saarnaa eläytyneesti. Tuntuu että hetkenä minä hyvänsä ponkaisen tahtomattainkin ylös ja huudan hallelujah. Session lopuksi nousemme kaikki yhdessä seisomaan ja laulamme akustisen kitaran säestyksellä huojahdellen kappaleen Stand by Me.

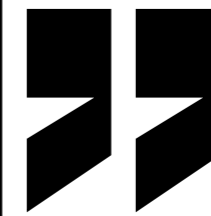
**LOTTA
MUURINEN**
Kirjoittaja on kirjastonjohtaja Helsingissä.

KIRJASTOKONFERENSSI Next Library järjestetään Tanskan Aarhusissa joka toinen vuosi. Tämän vuoden teemat liittyivät pohjoismaiselle kirjastoalan konferenssille tyypillisesti demokratiaan ja kestäväan kehitykseen. Sen sijaan tunnepitoinen ja uushenkinen twisti oli uutta ja vähän hämmentävää. Konferenssin aluksi meidän piti todella koota pussit esille tuoduista kävyistä, kivistä ja kepeistä sekä eteerisistä öljyistä. Muutaman kerran päivässä oli lyhyt ohjattu meditaatio, jossa hyödynnettiin pusseista löytyviä esineitä. Lavalla saarnasi ihka aito pastori Tennesseeesta, joskin nyt hän jylisi tulikivenkatkuisesti kirjastojen merkityksestä eikä Jeesuksesta. Ohjelmassa oli monia tunteikkaita puheenvuoroja, joissa korostettiin kirjaston aivan erityistä merkitystä luonnon ja demokratian säilyttäjänä. Monet puhujat jakoivat omia, hyvinkin henkilökohtaisia kokemuksiaan.

Voisiko vaikka Lähi-Tapiolan tai S-ryhmän seminaareista löytyä samaa hurmoksellisuutta? Tässä me nyt olemme yhdessä, ja mepä pelastamme maailman! Luultavasti kyllä. Kokemuksellisuuden korostus ja löyhästi luontoon liittyvä uushenkisyys ovat kasvattaneet tasaisesti suosiotaan. Erilaisia puolihenkisiä hyvinvointipalveluja on tarjolla valtavasti. Äänimaljat ja mindfulness-tuokiot ovat niin perussettiä työyhteisöjen tyhjäpäivissä, että todella trendikkäät startupit tarjoavat aivan tuota pikaa työporukalleen yhteisen ayahuasca-tripin.

MAAILMAN PELASTAMISESSA on kaikki keinot sallittu, mutta miksi konferenssista jäi minulle vähän vaivaantunut olo? Osittain varmaan oman luontaisen jöröytteni vuoksi. En ole laisinkaan valmis kertomaan henkilökohtaisia asioitani yleisölle kirjastorakkauden siivittämänä. En osaa enkä halua heittäytyä. Kiusaannun, jos pitää porukalla hipelöidä kiviä ja pöhtä silmät ummessa omaa luontosuhdetta. Mutta ennen kaikkea oudoksun sitä, miten tavoittamattoman korkealle kirjastohurmos asettaa riman. En halua uskotella itselleni edes muutaman konferenssipäivän ajan olevani yksilön, yhteiskunnan ja koko maapallon hyvinvoinnin kannalta

kaikkein tärkeimmässä ja kriittisimmässä hommassa, koska mikään työ ei ole sellainen. En halua laulaa ylityslauluja, haluan puhua tavallisella äänellä. Ja sen pitää riittää.

Äänimaljat ja mindfulness-tuokiot ovat niin perussettiä työyhteisöjen tyhjäpäivissä, että todella trendikkäät startupit tarjoavat aivan tuota pikaa työporukalleen yhteisen ayahuasca-tripin.

KÄRSIVÄLLISYYTTÄ JOHTAMISEEN

KANSI

KIRJASTOILTA VAADITAAN ENTISTÄ ENEMMÄN. SAMALLA KIRJASTOJEN JOHTAMINEN MUUTTUU AMMATTIMAISEMMAKSI, USKOVAT TUOREEN KIRJASTOALAN JOHTAMISTA KÄSITTELEVÄN KIRJAN KIRJOITTAJAT.

Kirjastot ovat eläneet murrosta läpi 2000-luvun. Digitalisaatio, tekoäly ja uudet asiakasryhmät edellyttävät kirjastojen palvelujen päivittämistä.

Kirjastojen johtamisesta puhuttaessa ei ole mieltä puhua muutosjohtamisesta. Tulisi puhua muutoksessa johtamisesta, koska muutoksesta on tullut kirjastoissa jatkuvaa. Näin ajattelevat kirjastojen johtamista käsittelevän kirjan kirjoittaneet **Juliaana Grahn** ja **Katariina Lauronen**.

”Kirjastoissa ei voida enää olettaa, että muutokselle on selkeä alkua ja loppu, jonka jälkeen muutosta koskenut asia voidaan todeta hoidetuksi ja palata siten tasaiseen päiväjärjestykseen. Sellaista tilannetta ei enää tule”, Lauronen uskoo.

Molempien mielestä kirjasto ei voi myöskään jäädä yhteiskunnallisten muutosten ulkopuolelle. Kirjastoja on kehitettävä muun yhteiskunnan mukana.

”Pandemia herätti varmasti monet ruususen unesta. Nykyään kirjastoissa osataan ajatella, että todennäköisesti jotain vastaavaa tulee myös tulevaisuudessa”, Lauronen pohtii.

TARVE TUTKIMUKSELLE. Molemmilla kirjan kirjoittajista on taustaa kirjastotyöstä. Grahn työskentelee koordinaattorina Tampereen kaupunginkirjastossa ja haastatteluhetkellä Lauronen työskenteli vielä Espoon kaupunginkirjastossa kirjastopalvelupäällikkönä.

Neljän kirjoittajan yhteistyötuloksena syntynyt *Johda kirjastoja: Kehittävä kirjaston johtaminen* -teokselle oli kirjoittajien mielestä tarve. Edellisen, yli kymmenen vuotta sitten kirjoitetun teoksen jälkeen kirjastokenttä on muuttunut.

Lauronen kertoo, että ylipäänsä kirjastojen johtamista on Suomessa tutkittu niukasti. Hänen mukaansa aiheesta olisi tärkeä saada lisää tietoa.

Hän mainitsee myös aloittavansa syksyllä jatko-opinnot Tampereen yliopistossa. Tarkoituksena on tutkia yleisten kirjastojen johtamista. →

↑ Juliaana
Grahn

ASIAKKAAT TÄRKEIMPIÄ. Kirjastot ja niiden johtaminen muuttuvat nopeasti. Kun kirjastoihin kohdistetaan enemmän odotuksia, tulee johtamisesta väistämättä ammattimaisempaa, uskovat Grahn ja Lauronen.

Digitaaliset murrokset tuovat työhön vaatimuksia oppia uutta. Kirjoittajat kuitenkin korostavat, että digitalisaatiosta huolimatta käyttäjien tarpeet ovat jatkossakin kaiken kehittämistyön ytimessä.

Kirjastoissa ei Laurosen mukaan kannattaisi puhua enää asiakaspalvelusta, koska se ei kuvaa käynnissä olevaa murrosta. Järkevämpää olisi puhua asiakkaiden kohtaamisesta ja osallistamisesta sekä osallisuudesta, jossa asiakkaiden kanssa työskentely on jatkuvaa vuoropuhelua.

Tärkeää on, että kirjasto todella palvelee asiakkaiden ja sidosryhmien tarpeita. Siksi kirjastoa ei voida myöskään ajatella kunnasta tai muista asukkaista erillään. Kirjastoa ei olisi olemassa ilman asiakkaita ja yhteistyöverkostoa.

”Ennen asiakkaiden kanssa yhteistyö oli pitkälti pistemäistä. Tehdään jokin asiakaskysely ja sen perusteella sitten tuotetaan jotain. Nyt toiminta asiakkaiden kanssa on jatkuvaa, hyvällä tavalla.”

VÄISTÄ MUUTOSÄHKY. Muutospuhe herättää pohtimaan, miten kirjastoilta odotetaan jatkuvasti uutta. Samaan aikaan julkisuudessa on käyty keskustelua johtajien ja henkilökunnan jaksamisesta sekä kirjastojen niukoista resursseista. Jopa koko kirjastotyön identiteetti on arveltu muuttuvan. Miten väistää muutosähky?

Sekä Grahn ja Lauronen myöntävät, että kysymystä pohdittiin kirjaa kirjoittaessa. Mitään yksiselitteistä vastausta tähän ei ole. Molemmat korostavat, että johtajan työhön kuuluu kyky valita taistelunsa. Kaikkeen ei voi venyä.

Kirjoittajien mukaan on myös nähtävissä, että kirjastojen palvelut muuttuvat monimuotoisemmaksi, sekä eriytyvät alueellisesti. Selvää on, että kaikilla kirjastoilla ei esimerkiksi ole samanlaisia resursseja toteuttaa kaikkea.

Grahn ja Lauronen muistuttavat, että kirjaston ei tarvitsekaan toteuttaa kaikkea itse. Yhteistyöllä voidaan parhaimmillaan saavuttaa jopa parempi lopputulos. Hyvänä esimerkkinä tästä käy työ nuorisopalveluiden kanssa.

VIESTINNÄN TÄRKEYS. Yhteistyön tarpeen kasvaessa myös vuorovaikutustaidot korostuvat. Näitä taitoja edellytetään, koska johtajalta on löydettävä kyky sanoittaa muutosta, visiota ja tulevaisuutta, vaikkei kaikesta olisi varmaa tietoa.

Viestinnällä pidetään oma työyhteisö motivoituneena ja sitoutuneena yhteisiin tavoitteisiin. Grahn

← Katariina Lauronen

ja Lauronen korostavat myös, että johtajien olisi hyvä olla läsnä työntekijöilleen ja varata heidän kohtaamiselleen aikaa.

Samalla kirjastojen toimintaa ja ratkaisuja on sanottava myös sidosryhmille ja yhteistyökumppaneille. Kirjastoilla riittää edelleen opittavaa etenkin toimintansa viestinnästä oman tutun kentän ulkopuolelle.

”Käytännössä kyse on siitä, tuotetaanko sellaisia palveluita jollaisia tarvitaan ja saadaanko yhteistyökumppanit ymmärtämään, mitä kaikkea kirjastolla on annettavaa”, Grahn kertoo.

”Sidosryhmät eivät välttämättä edes ole aina tietoisia kaikesta kirjaston tarjonnasta.”

MOTIVAATIO RATKAISEE. Lauronen ja Grahn korostavat, että johtajuutta voi tehdä monella tavalla ja monenlaisilla valmiuksilla. Suurimman osan työstä oppii heidän mukaansa tekemällä. Ratkaisevaa on halu kehittää omaa johtamista ja tuntee, mihin oma johtaminen perustuu.

”Tärkeintä, mitä johtaja voi tehdä, on sitoutua johtamiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Sellaisella asenteella, että ’minulla on paljon opittavaa’ ja ’voisinko oppia tilanteista’.

Johtajana on tärkeää sisäistää mtös kirjastoissa jaetut arvot.

”On äärimmäisen vaikeaa johtaa työntekijöitä, jos arvoihin ei ole sitoutunut. Työntekijät kyllä hoksavat, mikäli joku ei tunnista tai allekirjoita kirjastojen eetosta”, Grahn sanoo.

KÄRSIVÄLLISYYS KAIKESSA. Grahn ja Lauronen peräänkuuluttavat kirjaston johtajilta ennen kaikkea sitoutumista, kärsivällisyyttä sekä sietokykyä erehdysten tekemiseen.

”Toivoisi, että johtajilla olisi halua pysyä vaikeissa tilanteissa ja pyrkiä ratkaisemaan pulma, eikä vain lähteä pois ongelmien ilmetessä”, Lauronen kertoo.

Muutosta tarvittaisiin myös keskusteluun virheiden tekemisestä. Kun kirjastoja uudistetaan, niitä syntyy väistämättä.

”Kannattaako virheistä edes puhua virheinä? Ovatko ne oikeasti anteeksipyydettäviä asioita”, Grahn pohtii.

”Toivoisin, että johtaja pystyisi viemään viestiä muutoksesta läpi niin, että kirjastolaiset näkisivät työnsä valon, rohkeuden ja positiivisuuden kautta. Siten, että jokainen löytäisi arvonsa tekemässään työssä.” ■

→ Juliaana Grahnin, Arja Juntusen, Katariina Lauronen ja Jarmo Saartin *Johda kirjastoja: Kehittävä kirjaston johtaminen* -kirja julkaistiin keväällä.

KIRJASTOSOTURI

ULKOMAAT

KIRJASTOIHIN KOHDISTUVA PAINOSTUS ON KÄRJISTYNYT YHDYSVALLOISSA.

PERIKSI EI ANNETA, VAKUUTETAAN KIRJASTOJEN ETUJÄRJESTÖSTÄ.

Kirjastoilla ei ole helppoa Yhdysvalloissa. Niihin kohdistuva häiriköinti ja painostus ovat yltyneet sen jälkeen, kun **Donald Trumpista** tuli uudestaan Yhdysvaltain presidentti. Asian vahvistaa Yhdysvaltojen kirjastoseuran Ala:n juuri väistynyt johtohenkilö **Cindy Hohl**. Hän huokaa kirjastojen tilanteesta kysyttäessä. Haastatteluhetkellä hän toimi vielä järjestön presidenttinä ennen kautensa päätöstä.

Jo ennen Trumpin valintaa eri tahot yrittivät vaikeuttaa kirjastojen työtä.

Painostusta kerrotaan kohdistuvan kaikkialle, myös koulujen ja yliopistojen kirjastoihin. Pentagon on käskennyt sotilasjohtajia poistamaan monimuotoisuudesta kertovia kirjoja armeijan kirjastoista. Indian osavaltiossa kirjaston työntekijää on uhanut rikossyyte, jos hän antaa luettavaksi kirjan, jota pidetään haitallisena.

”On todella haastavaa työskennellä kirjastoissa Yhdysvalloissa, kun ammattiamme vastaan suunnataan lainsäädännöllä”, Hohl sanoo.

ERIKOISIA VÄITTEITÄ. Hohl kertoo, että kirjastovastaisuutta levittävät sekä yksittäiset henkilöt, aktivistiryhmät että korkean tason päättäjät. Myös media on levittänyt kirjastovastaisia näkemyksiä.

Tekijöiden motiivit herättää kysymyksiä. Huomiota herättävää on, että esimerkiksi kirjojen poistamista perustellaan niiden haitallisuudella, vaikka poistovaatimukset kohdistuvat pääsääntöisesti vähemmistöjä käsitteleviin kirjoihin.

Kirjoja väitetään laittomiksi ja sopimattomiksi, vaikka väitteet eivät Hohlin mukaan pidä paikkansa.

”Kun kuulet, että rotuun, tasa-arvoon ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyviä aiheita pidetään säädyttömänä, se on kirjastolle todella vaikea paikka. Kirjastomme on kaikkia varten.”

EI YLLÄTTÄNYT. Trumpin aikakaudella otteet kirjastoihin vaikuttamiseksi ovat koventuneet. Yksi näkyvimmistä tapauksista oli, kun ennen kesää Yhdysvaltain kongressin kirjastonhoitaja, tohtori **Carla Hayden**, erotettiin yllättäen.

Hohl pitää erottamista tyrmistyttävänä, mutta ei yllättävänä. Haydenin erottamisen tarkoituksena oli hänen mukaansa erityisesti pelotella ja hiljentää kirjastoalan ammattilaisia.

Hohl kritisoi julkisuudessa irtisanomisen perusteita, jolla Haden erotettiin. Valkoisen talon mukaan kongressin kirjasto olisi tarjonnut lapsille sopimatonta materiaalia. Hohlin mukaan tämä ei pidä paikkaansa, koska kirjasto palvelee ensisijaisesti kongressia. Julkisuudessa irtisanomisen syiksi on arveltu myös Haydenin sitoutuminen tasa-arvo-ohjelma Dei:hin.

”He kertovat näitä valheita ja vielä kaiken päälle uskovat niihin itse. Se on hävettävää, Hohl kertoo.”

RAHOITUKSELLA UHKAILU. Yhdysvalloissa kirjastoja on uhattu myös rahoitushanojen tyrehtyttämällä. Maaliskuussa uutisoitiin, että Yhdysvaltain nykyhallinto kaavaillee museoita ja kirjastoja rahoittavan viraston toimintojen alasajoa.

Hohlin mukaan virastoa ei saa lakkauttaa, koska kirjastojen toimintakyvyn säilyttämisessä on kyse demokratian toteutumisesta. Kirjaston rooli on toimia luotettavana lähteenä ja sen merkitys korostuu etenkin syrjäisemmällä alueilla.

Hohl pitää vieraana maailmankuvaa, jossa vain heillä on oikeus tietoon, joilla on siihen varaa. Hän

pelkää, että tilanteen jatkuessa kirjastojen kriisi tulee lopulta koskettamaan kaikkia paitsi rikkaimpia.

KAMPANJOINTIA TARVITAAN. Yhdysvalloissa on lähes 125 000 kirjastoa, ja Ala kertoo puolustavansa kaikkia kirjastoja ja niiden työntekijöitä. Kaikki kirjastot eivät ole teknisesti sen jäseniä, mutta jäsenyydestä riippumatta se puolustaa niitä kaikkia.

Hohlin mukaan yhdistys tekee kaikkensa kampanjoidakseen ja herättääkseen keskustelua kirjastojen tilanteesta kansalaisten ja päättäjien keskuudessa.

”Kaikkien on ymmärrettävä mitä tapahtuu parhaillaan. Meidän on tehtävä selväksi miten käy, jos päätetään hyväksyä valheita, joilla hiljennetään ihmisten ääniä ja rajoitetaan pääsyä tietoon.”

OPTIMISMILLE SIJAA. Epävarmoista ajoista huolimatta Hohl kertoo olevansa optimisti. Taistelu kirjastojen ja palveluiden puolesta jatkuu.

”Olen kiertänyt osavaltioita ja tavannut maaseutu- ja kaupunkiyhteisöjä. Olen käynyt kaikissa erityyppisissä kirjastoissa. Joka kerta kirjaston työntekijät kiittävät. He kertovat arvostavansa sitä, että heidät huomioidaan ja heidän asiaansa edistetään.”

SIVISTYKSEN ETULINJASSA. Hohl korostaa, että kukaan kirjastoalalla ei olisi halunnut kohdata nykyisiä vaikeuksia.

”Kirjastotyöntekijät eivät opiskelleet alalle ajatellen, että heidän pitäisi olla sotureita. Sitä varten me kuitenkin olemme täällä. Kun järjestäytyneet ryhmät päättävät hyökätä yleistä etua vastaan, niin olemme edustajiemme kanssa paikalla auttaaksemme.”

Hohl kertoo mieltävänsä myös itsensä kirjastosoturiksi. Hän kertoo haastattelun aikana sukunsa

→ **Cindy Hohl**

AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION

kuuluvan Amerikan alkuperäiskansoihin, jotka ovat joutuneet näkemään kuinka oikeuksia on rajoitettu Yhdysvalloissa läpi historian.

Hohlille on tärkeää pitää kiinni tiedon tasa-arvoisesta saavutettavuudesta kaikille. Tämän vuoksi hän itsekin on joutunut usein julkisuudessa väittelyihin erimielisten kanssa.

Hohl kuitenkin sanoo, että se mitä jokainen tiedolla lopulta tekee, on heistä itsestään kiinni.

”Vahvoilla yhteisöillä on vahvat kirjastot, ja meillä kaikilla on oikeus saada tietoa.”

JUHO LIUKKONEN

SATEENKAARINUORI TARVITSEE TIETOA

ESSEE

KIRJAILIJA TUOMAS AITONURMI SAI OMASTA IDENTITEETISTÄÄN TÄRKEÄÄ TIETOA JA ROHKAISUA KIRJASTOSTA. HÄN KANNUSTAA AMMATTILAISIA KEHITTÄMÄÄN KIRJASTOJEN SATEENKAARITYÖTÄ.

Olin 16-vuotias, kun ensimmäisen kerran uskalsin kirjoittaa kotikaupunkini kirjaston aineistohakuun homoseksuaalisuus. Odotin löytäväni vain muutaman vaivaisen kirjan ja elokuvan. Ällistyin, kun hakutulokset avautuivat eteeni: teoksia oli

kymmeniä, ehkä jopa kolminumeroinen määrä. Todelako tällaisista asioista oli hankittu näin paljon kirjoja lähikirjastoihini? Asioista, joista koulun pihalla huudeltiin haukkumasanoin. Asioista, joita tuntui olevan olemassa vain jossain Helsingissä tai kaukana maailmalla. Mutta meillä täällä ei – ja jos olisi, sellainen kyllä lähtisi lyömällä, kuten uhoavat poikaporukat ympärilläni meuhkasivat.

Kirjastoammattilaiset olivat kuitenkin tietämättäni hankkineet hyllyihin laajan valikoiman teoksia, jotka kertoivat, mitä homoseksuaalisuus oli. Teoksia, joissa sateenkaari-ihmiset elivät avoimina. Se myllersi mieltäni. Kiinnostuin erityisesti **Marja-Leena Parkkisen** toimittamasta teoksesta *Ulos kaapista*. Lainasin niteen automaatilta, jollaisia oli onneksi juuri hankittu Rauman pääkirjastoon. Työnsin kirjan nopeasti reppuun, josta otin sen kotona luettavaksi, kun olin varma, että sain olla huoneessani rauhassa. Teos tarjosi tietoa ja rohkaisua, joita juuri silloin tarvitsin. Ruumiini rentoutui – maailmassa oli sille aiempaa enemmän tilaa. Kului jonkin aikaa,

en muista enää tarkkaan kauanko, mutta ehkä viikkoja, ehkä kuukausia. Sitten olin valmis kertomaan äidilleni.

Kirjastolaitoksen sateenkaariyönteisyys, joka näyttäytyi 20 vuotta sitten tekemänsäni tiedonhaussa, oli yksi syistä, miksi halusin hakea opiskelemaan alaa. Pidin kirjastoja turvallisena työympäristönä.

Kirjastojen sateenkaariyö on moniulotteista: koelmatyötä, kirjavinkkausta, näyttelyitä, tapahtumia, asiakkaiden kohtaamista tasa-arvoisella tavalla. Viimeksi mainittu on toimivimmillaan, kun asiakaspalvelija välttää tökeröitä oletuksia. Tiskillä asioivaa mies- tai naiskaksikkoa ei tarvitse automaattisesti kutsua kaveruksiksi eikä pariskunnaksi. Ei pidä ihmetellä ääneen, kun asiakas pyytää päivittämään tietoihinsa uuden etunimen, joka näyttää kuuluvan aiempaan verrattuna eri sukupuolelle. Turvallisempien tilojen edistäminen on pääasiassa vaivatoman hienovaraisia tekoja, joilla voi olla ihmisiin suuri psyykinen vaikutus.

Monissa kirjastoissa on nykyisin sateenkaarihyllyjä. Olen iloinen siitä! Kiinnittäisin kuitenkin huomiota siihen, onko aihepiiriin aineistoa turvallista hakea näkyvällä paikalla sijaitsevalta sateenkaarihyllyltä. Asiakkaalla pitää halutessaan olla muitakin vaihtoehtoja saada teos käsiinsä. Sen voi mahdollistaa esimerkiksi hyllyvaraus. Isompaan kirjastoon voi myös hankkia toisen niteen, joka on kirjastoluokan mukaisessa hyllyssä.

Sateenkaarihyllyjen kokoaminen edellyttää osaamista ja harkintaa. Joskus tulee vastaan kirja, joka käsittelee queer-teemoja, mutta sisältää homo-, trans- tai bifobiaa tavalla, joka on vahingollista vähemmistöille. Silloin sitä ei pitäisi ottaa sateenkaarihyllyyn. Pääkaupunkiseudun Helmet-kirjastojen sateenkaarihyllyistä vastaa työntekijöiden muodostama ryhmä, joka keskustelee periaatteista säännöllisesti.

Toimenpiteitä, jotka tähtäävät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien muuttamiseen cisheteroiksi, kutsutaan yleensä ”eheytyshoidoiksi”. Teokset, jotka esittelevät kritiikittä tällaista toimintaa, eivät minusta ole asiallista tiedonvälitystä. Mikäli kirjastoammattilaiset pitävät tarpeellisenä säilyttää ”eheyttämisen” puolesta puhuvia tietoteoksia kokoelmassa, ne kuuluvat uskontoluokkaan, ei lääketieteen luokkaan. On kertynyt tarpeeksi tietoa siitä, mikä on ”eheytyshoidon” terveydellinen anti: vahingollinen ja tuhoisa. Moni psykologinen ja lääketieteellinen organisaatio Suomessa ja maailmalla on suorasanaisesti irtisanoutunut tästä toiminnasta. ”Eheyttäminen” on joillekulle uskonnon harjoittamisen tapa, joka kumpuaa homo- ja transvihasta. Ennen kaikkea se on surullista.

Suomalaisten kirjastojen sateenkaariyön ytimessä on nyt se, millaisia eurooppalaisia arvoja haluamme puolustaa välittäessämme kulttuuria ja tietoa asiakkaille. Miten toimimme, kun sateenkaari-ihmisten oikeuksien romuttamiseen pyrkivä antigender-liike jyllää esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Venäjän politiikassa?

Tärkeää on myös, että fasistiset toimijat pidetään poissa kirjastoista. Näiden tahojen läsnäolo on yksiselitteisesti turvatonta sateenkaari-ihmisille.

Julkisen palvelun instituutioiden asettuminen sateenkaari-ihmisten tueksi lisää tutkitusti vähemmistöihin kuuluvien hyvinvointia. Ammattilaisten

on huolehdittava siitä, ettei kirjastokimppojen kokoelmista häviä poistojen mukana suhteettoman paljon vähemmistöaiheista aineistoa. Silloin sateenkaarinuori voi jatkossakin tehdä haun lähikirjastonsa tietokannasta ja huomata, miten monta kirjaa tai elokuvaa kertookaan hänen kaltaisistaan. Täsmällistä tietoa, fiktiivisten maailmojen välittämiä tunteita, kannustusta omannäköiseen elämään – ja näitä teoksia voi lainata maksutta kotipaikkakunnalta. Hänellä on vakaa ja turvallinen paikka tiedon ja kulttuurin keskellä. Omassa kirjastossaan. ■

→ Kirjoittaja on kirjailija ja kirjastoalan ammattilainen.

VEIKKO SOMERPURO

JUSSI VIRKKUMAA

HENKILÖ

”OMIEN
LEVYJEN
LAINAAMINEN
TUNTUU
AINA YHTÄ
HASSULTA”

Wuonna 1984 julkaistu *Lulu* on **Tuula Amberlan** tunnetuin kappale. Alun perin se oli nousukauden varjopuoliin liittyvä tarina, mutta sanat ovat saaneet uusia merkityksiä ajan kuluessa.

”Asiaton oleskelu asemilla, heikkojen siitä on hyvä olla. Lähdön läheisyydestä he turvaa saa.”

Nousukaudella kappaleen sanoma koski vain muutamia ihmisiä, mutta nykyään yhä useampia.

Lulu teki Amberlasta vuosiksi julkisuudessa näkyvän hahmon, vaikkei hän koskaan erityisesti tavoitellut sellaista roolia. Hänen uransa ei ole koskaan kulkenut vain yhtä polkua. Amberla on liikkunut sujuvasti eri musiikkityylien välimaastossa.

Yhteistyö **Jukka Alihangan** ja **Ilpo Murtojärven** kanssa tuotti kaikkea mahdollista jazzin, iskelmän ja rockin parissa. Murtojärven sovitukset olivat tieteellis-taiteellisen tarkkoja ja Alihangan tekstit silkkaa alitajuntaa.

TIE KIRJASTOON. Kirjastotyöhön Amberla päätyi sattuman kautta. Ensimmäinen pesti oli Turun kaupunginkirjaston kesäajajaisuus vuonna 1981. Sen jälkeen hän pätevoityi alalle ja työskenteli eri kirjastoissa Turussa, Vehmaalla ja Laitilassa.

Nykyisin hän työskentelee Uudenkaupungin kirjastossa informaattikkona ja vastaa lasten kirjastotoiminnasta. Kirjastorakennus, jonka vanhimmat osat ovat peräisin 1850-luvulta, on hiljattain entisöity upeaan asuunsa. Se on Amberlan mukaan käymisen arvoinen kohde kaikille kirjastoalan ihmisille.

Varsinaisen työnsä ohella hän on ollut mukana Vaski-kirjastojen markkinointiryhmässä sekä usean vuoden ajan lastenkirjastotyöryhmässä, jossa kehitettiin uusia tapoja innostaa lapsia ja nuoria lukemisen pariin.

Amberla näkee kirjaston roolin yhteiskunnassa perustavanlaatuisena. Se ylläpitää yhdenvertaisuutta ja demokratiaa. Hänen mielestään kirjasto on kaikille avoin kulttuurin kohtaamispaikka, jossa kirjat, tapahtumat, näyttelyt ja musiikki ovat saavutettavissa ilman pääsymaksua.

KIRJA KOSKETTI. Vapaa-ajallaan Tuula Amberla tarttuu usein pohjoismaisiin dekkareihin. Lukeminen on ollut hänelle merkityksellistä jo nuoresta pitäen. Varsinkin maailmankirjallisuuden klassikot tulivat tutuiksi jo varhaisteinänä. Kirjat avasivat uusia ulottuvuuksia sekä ruokkivat mielikuvitusta.

”Sen pohjalta sain kaikkien luovaan työhön vankan pohjan”, Amberla sanoo.

Viimeisin, suuren vaikutuksen tehnyt teos on **Annie Ernauxin** *Tapaus*.

”Se on koskettava, ahdistava, mutta hieno kirja 1960-luvun asenteista ja nuoren naisen avuttomuudesta konservatiivisten arvojen keskellä. Toivotta-

TUULA AMBERLA NOUSI 1980-LUVULLA SUOSITUKSI POP-TÄHDEKSI LULULLA. NYT KIRJASTOSSA TYÖSKENTELEVÄN AMBERLAN POP-URA KOOTAAN KIRJAKSI JA TOIVEISSA ON MYÖS JULKAISTA UUTTA MUSIIKKIA.

← **Vapaa-ajalla Tuula Amberla kuuntelee klassista ja jazzia, mutta myös tämän päivän poppia, kuten The Weekndiä ja Cledosta.**

vasti edes joku asia on muuttunut hyvään suuntaan 2020-luvulla.”

Kirjastossa työskennellessään hän törmää aika ajoin omaan tuotantoonsa. Kun asiakas tuo tiskille Amberlan levyn ja häntä palvelee artisti itse, on tilanne hieman absurdi.

”Omien levyjen lainaaminen tuntuu aina yhtä hassulta.”

Kirjastotyön lisäksi Amberla on tehnyt äänikirjoja muun muassa **Heikki Kännön** teoksista. Hän kuvasi lukemista ääneen omaksi taiteenlajikseen, jossa on löydettävä tekstin rytmi ja hengitys.

SÄÄSTÖT HAITTAAVAT. Kirjastojen suurimmaksi haasteeksi Amberla nostaa säästötoimet, jotka karsivat henkilökuntaa ja supistavat tapahtumatarjontaa. Myös vähälevikkisen kirjallisuuden tuen poistuminen ja kulttuuriyhdistysten rahoituksen leikkaukset näkyvät arjessa.

Silti työssä on paljon iloa, erityisesti lasten kanssa. Satutunnit, kirjavinkkaus ja erilaiset tapahtumat luovat ympäristön, jossa nuoret lukijat voivat löytää omat kirjansa.

UUTTA MUSIIKKIA. Tuula Amberlan elämäkerta on parhaillaan tekeillä. Teoksen kirjoittaa turkulainen toimittaja ja kirjailija **Aku-Tuomas Mattila**, joka tunnetaan muun muassa Bocart Co.- ja SIG-yhtyeiden historiikeista. Elämäkerran julkaisun yhteyteen Amberla toivoo saavansa myös uutta musiikkia yleisön kuultavaksi, mutta tarkemmista aikatauluista tiedotetaan myöhemmin.

Keikkalavoilla Amberla esiintyy Pienen Jazzorkesterin kanssa tai duona. Tällä hetkellä varmistuneista konserteista seuraava on Bar Loosessa Helsingissä 8. marraskuuta, jolloin Amberla nähdään Jazzorkesterin solistina.

Amberla valmistuu aina jokaiseen esitykseen tarkasti.

”Suunnittelen biisilistat huolella ja harkiten pari viikkoa aikaisemmin. Ne on aina tehty Arial Black fontilla ja kokoa 14. Keskittymisen laulamiseen aloitan edellisenä päivänä. Hiukset aina naturel, mutta vaatteet tuottavat joskus ahdistuksen hetkiä.” ■

TUOMO MANNONEN

teksti ja kuvat **VILLE VAARNE**

TERÄSPALLON KATVEESSA

REPORTAASI

KAZAKSTANIN PÄÄKAUPUNGISSA ASTANASSA KESKUSTA ON TÄYNNÄ HULPPEITA MAAMERKKEJÄ. JÄTTIMÄISEN TERÄSPALLON KUPEESSA KIRJASTOAMMATTILAISET KYSEENALAISTIVAT TEKOÄLYN EETTISYYDEN JA PALKITSIVAT VIHREITÄ KIRJASTOJA. ENSI VUONNA KANSAINVÄLINEN KIRJASTOKONFERENSSI IFLA JÄRJESTETÄÄN ETELÄ-KOREASSA.

Lähden kävelemään ensimmäiseen konferenssipäivään majapaikatani, jota ympäröivät tuoreet kukaistutukset, uudenkarheat kiinalaiset katumaasturit ja loputtomat rakennustyömaat. Ohitan New Life -nimisen liikkeen, josta tulee ulos nainen työntäen lastenvaunuja. Klinikon vieressä ovat Biowellness ja Twins Coffee. Astelen valtavan Mega Silk Way -ostoskeskuksen ohi. Sieltä löytyvät tutut Starbucks, Zara ja H&M.

Katselen ympärillä avautuvaa tornien rykelmää. Kymmenkerroksiset kerrostalot näyttävät tutuilta, melkein samanlaisilta, joita on viime vuosina rakennettu esimerkiksi Helsingin Kalasatamaan.

Saavun Astanan kongressikeskukseen, joka koostuu loistohotelli Hiltonin vieressä. Valtava halli rakennettiin vuonna 2017, kuten myös vieressä oleva jättimäinen lasi- ja teräspallo, Nur Alem. Nämä monumentit valmistuivat Future Energy -nimistä maailmannäyttelyä varten.

On helppo ymmärtää, miksi Kazakstanin pääkaupunkia Astanaa kutsutaan Keski-Aasian Dubaiksi. Taustalla on presidenttivaltainen järjestelmä ja 1990-luvun lopussa käynnistetty pääkaupunkiprojekti, jonka aloitti maata pitkään hallinnut presidentti **Nursultan Nazarbajev**. Hänen tavoitteenaan oli hallinnon siirtäminen pois Almatyistä maan keskiosiin ja modernin, kansainvälisiä investointeja houkuttelevan kaupungin rakentaminen öljytuloilla. Työ on kovassa vauhdissa. En ole missään maailmankolkassa nähnyt yhtä paljon nostokurkia.

PAREMPI MAAILMA. Tänä vuonna kirjastoalan kansainvälisessä Ifla-konferenssissa pääteemat ovat kestävä kehitys ja tekoäly. Aiheeseen syvennytään avaamalla YK:n keräämiä lukuja. Tilaisuus on samalla tärkeä muistutus siitä, että kirjastoammattilaisten työ on osa laajempaa ihmisoikeuksien puolustamista.

YK:ssa katsotaan, että sen asettamat tavoitteet karkaavat. Kestävään kehitykseen kuuluvat niin ympäristön tila kuin sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Edelleen vain noin 27 prosenttia maailman parlamenttipaikoista on naisten hallussa, noin joka viides tyttö avioituu ennen 18 vuoden ikää ja naisten keskipalkka on yhä noin viidenneksen pienempi kuin miesten.

Kestävä elämäntapa saavutetaan silloin, kun seuraavalle sukupolvelle jätetään maailma yhtä hyvänä tai parempana kuin millaisena se itse saatiin. Tämän tavoite on vasta haaveilun asteella.

Olin viimeksi Iflassa ennen korona-aikaa ja huomaan ison muutoksen teemoissa ja keskusteluissa. Aiemmin tuntui siltä, että globaalin pohjoisen ja glo-

↑ **Moni maa haluaa hyötyä kirjastojen hyvästä maineesta.**

← **Nur Alem on maailman suurin pallon muotoinen rakennus. Tällä hetkellä siitä remontoidaan uutta tekoälyn keskusta.**

↓ **Apulaisprofessori Faiza Bashir puhui nuorten mediankäytöstä.**

baalin etelän mailla ei välttämättä ole paljoa yhteistä, mitä tulee kirjastojen kehittämiseen. Kehittämistarpeet ovat erilaisia ja maat tarvitsivat eri työkaluja ja ratkaisuja. Nyt tilanne on toinen. Ongelmat ovat samankaltaistuneet, kun populismi ja kulttuurivastaisuus ovat saaneet valtaa globaalin pohjoisen maissa, ja lisäksi digitaalinen murros on käynnissä kaikkialla samanaikaisesti.

On kiehtovaa kuunnella esimerkiksi **Faiza Bashirin** esitystä Pakistanista, jossa koronan jälkeen huomattiin, että nuorten tärkeimmiksi uutislähteiksi muodostuivat TikTok, Instagram ja YouTube. Kirjastot hoksasivat nopeasti, että niiden pitää ryhtyä opettamaan nuorille, ettei uutisia pidä omaksua ilman kritiikkiä. Nyt kirjastoissa halutaan varmistaa, että nuoret tarkistavat mistä lähteestä uutinen on someen tullut. Tällainen moderni digikasvatus on tärkeää myös naapurimaassa Intiassa, jossa paikallinen kirjastoalan ammattilaisia kouluttava **C. Syamili** huomasi, että hänen täytyy toimia faktantarkastajana oppilailleen, jotka saivat ja välittivät kovin yksipuolista kuvaa maansa politiikasta.

Esitysten jälkeen loppukeskustelussa todettiin, että moni kirjasto ajattelee vielä tekevänsä kaiken huippuhyvin, mutta uudet digitaaliset tarpeet ovat kasvattaneet työn vaatimustasoa.

PALJON TEKOÄLYÄ. On mielenkiintoista huomata, että tekoälystä on tullut merkittävä osa konferenssin ohjelmaa. Joka päivälle on tarjolla tekoälyyn liittyviä työpajoja ja luentoja, kuten käytännön vinkkejä tekoälyn käyttöön kirjastotyössä, tekoälyn eettinen käyttö kustantamisessa ja tekoäly osana kirjastojärjestelmiä. Työpajassa tutustutaan tekoälykuvien tekemiseen. →

Eräs suuren amerikkalaisen tietojärjestelmäyhtiön johtaja joutuu puheenvuoronsa päätteeksi vastaamaan hankalaan kysymykseen: miten aiotte huolehtia siitä, että tekoälyn käyttö säilyy kestävällä pohjalla? Tähän hänellä ei ole antaa hyvää vastausta. Kestävä kehitys ja tekoäly eivät sovi kovin hyvin yhteen, sillä jokainen kysymys tekoälylle kuluttaa runsaasti sähköä.

Tekoälyn käyttö voi kuitenkin säästää resursseja silloin, jos käytettävät kielimallit suunnitellaan pieniksi ja tehokkaiksi niin, että ne tekevät vain sitä, mitä niiden käsketään tekvän. Tämä antaa viitteitä siitä, että tulevaisuudessa tekoälyä pitää pystyä muokkaamaan juuri kirjastojen tarpeita varten. Ekologinen ja eettinen tekoäly voisi olla tulevaisuuden tärkeä keksintö, jonka tekemiseen tarvitaan kirjastojen apua.

VIHREITÄ KIRJASTOJA. Palkitseminen on tärkeä osa konferenssin ohjelmaa. Kanadan Quebecissä sijaitseva Gabrielle-Roy-kirjasto palkittiin vuoden parhaana kirjastona. Perusteluissa mainittiin esimerkiksi arkkitehtuurin uudistaminen ja yhteisöllisyyden korostuminen. Laaja remontti muutti kirjaston avoimeksi, valoisaaksi ja esteettömäksi tilaksi. Kirjasto panostaa digitaalisiin palveluihin, monikieliseen ko-

↑ **Astanan kongressikeskukseen saapui yli 1600 osallistujaa yli 110:stä maasta.**

↓ **C. Syamili kouluttaa kirjastoammattilaisia Intiassa.**

koelmaan ja kaikista taustoista tulevien asiakkaiden palveluun.

Kiinnostavin palkitseminen liittyi kestäväan kehitykseen. Green Library Awardsissa esiteltiin kolme hyvin erilaista kirjastoa: Shenzhenin Yantian alueelta löytyvä ”kasvun kirjasto” Growth Library, joka erottui joukosta upealla videoesityksellä. Erään yrityksen entinen pääkonttori muutettiin valtavaksi kirjastoksi, joka käyttää 85 prosenttia vihreää sähköä, on leikkannut energiankulutusta 60 prosenttia ja vedenkulutusta puoleen sekä vähentää päästöjä 800 tonnia vuodessa. Kirjastossa kannustetaan erityisesti pappertomaan lukemiseen.

Finaalissa olivat myös Nashvillen kirjasto sekä pariisilaisen Médiathèque James Baldwin. Finalistkolmikun perusteella kirjastojen kestävyys on sekä uuden tekniikan hyödyntämistä että tilojen kekseliästä muuntelua sekä tietysti ajattelutapojen muuttamista ekologisempaan suuntaan.

Iflassa ympäristönäkökulmaa pitää esillä Ensulib-jaosto, joka palkittiin jo toistamiseen. Se aikoo lähiaikoina julkaista ohjeistuksen vihreille kirjastoille. Jaoston puheenjohtaja, helsinkiläinen kirjastonjohtaja **Harri Sahavirta** palkittiin pari vuotta sitten. Hänen nelivuotiskautensa päättyy tänä syksynä.

TUKIPUHELIN AUTTAA. Yhdysvaltain kirjastojärjestöstä Alasta Iflassa on paikalla kansainvälisten suhteiden päällikkö **Michael Dowling**.

Dowling sanoo, että järjestö on puolueeton ja valmis tekemään yhteistyötä kenen tahansa hallinnon kanssa. Heti perään hän lisää, että tämä on ensimmäinen Yhdysvaltain hallinto, joka on avoimesti kirjastovastainen. Tästä kertovat merkittävät budjettileikkaukset, järjestelmällinen ja kasvava kirjassuuri sekä kongressin kirjastonjohtajan **Carla Haydenin** keväinen erottaminen.

”Olen ollut 30 vuotta kirjastoalalla, ja koskaan aiemmin tilanne ei ole ollut yhtä paha”, hän sanoo.

Ala on maailman suurin kirjastojärjestö, jossa on parisataa työntekijää. Se tukee paikallisia kirjastoja ylläpitämällä neuvontapalvelua, johon kirjastot voivat ottaa yhteyttä kriisitilanteissa. Nyt yhteydenottoja tulee enemmän kuin koskaan aiemmin, 5–10 viikossa.

Järjestö tarjoaa tukea ja auttaa esimerkiksi ottamalla yhteyttä paikalliseen mediaan.

”Usein kirjastosensuuria yritetään tehdä julkisuudelta pimennossa. Jos saamme median huomion, se voi estää sensuurin, sillä tyypillisesti pai-

↑ **Michael Dowling kritisoi Yhdysvaltojen hallinnon kirjastovastaisuutta.**

↓ **Iltaohjelmassa kuultiin perinnesiikkia. Paikallinen erikoisuus on dombra, luuttumainen kielisoitin.**

kalliset ihmiset eivät hyväksy sensuuriyrityksiä”, hän sanoo.

Mikä auttaa vaikeana aikana? ”Se, että pidämme kiinni ydinarvoistamme, jotka ovat Yhdysvaltain perustuslaki ja sieltä löytyvä sananvapaus.”

Kerron, että Suomessa vastaavat kulttuurivihamieliset äänenpainot ovat kasvussa ja pyydän neuvoa suomalaisille.

”Olkaa rohkeita.”

Sama neuvo kuuluu myöhemmin Iflan uudeksi presidentiksi valittavalta kanadalaiselta Leslie Weiriltä. Kehotuksesta tulee Iflan uusi motto seuraavaksi kahdeksi vuodeksi.

VASTAKOHTIEN MAA. Vaikka Kazakstanin pääkaupunki Astana muuttuu koko ajan kansainvälisemmäksi, englannilla ei pärjää keskustan ulkopuolella. Hotellissa kommunikointi onnistuu kännykän käännössohjelmalla. Uusia tornitaloja ja nostureita ohittaessa voisi kuvitella, että vauraus tihkui myös vähäosaisten suuntaan. Mitä vielä. Keskustan ulkopuolelle kävellessä voi vain järkyttyneenä kuvitella, millaista on asua kaupungin laidan peltihökkeleissä talvella, kun lämpötila saattaa yltää jopa 40 pakkasasteeseen. →

↑ Tapahtumassa valmistauduttiin jo ensi vuoden Etelä-Korean Busanin seuraavaan konferenssiin.

➤ Kävijät kuvasivat itseään jurtan luona. Näitä väliaikaisia asumuksia on edelleen käytössä Kazakstanin maaseudulla.

Astana on maailman pääkaupungeista Ulan Batorin jälkeen toiseksi kylmin.

Vesijohtoverkko toimii heikosti, joten moni vastaantulija on vedenhakumatalla kanisterin kanssa. Kaatopaikkana toimii tien vierusta, jossa kulkukoirat tonkivat jätteistä ruokaa. Kazakstan on kehittyvä maa, jossa rikkaat ja köyhät elävät häkellyttävän erilaisissa todellisuuksissa.

Ifla järjestetään öljyrahalla rakennetussa huppeassa keskuksessa. Yhdessä valtavista halleista on jurtta, paikallisten paimentolaisten asumus. Niitä on maaseudulla edelleen käytössä. Illanvietossa tarjoillaan hevosenlihaa ja maitoa, nekin tyypillisiä paikallisen lounasruokalan antimia. Musiikkina

kuullaan perinnesoitimella dombralla soitettua musiikkia.

Kongressin ajan näemme lähinnä vain merkkejä Kazakstanin rikkaasta kulttuurista, mutta köyhyydestä täytyy silti muistaa näissä tilaisuuksissa puhua. Lopulta kirjaston yksi tärkeä tehtävä on köyhyyden vähentäminen ja sitä kautta ihmisten elämänlaadun parantaminen. Myös sananvapautteen liittyvät kysymykset ovat Kazakstanissa retuperällä. Esimerkiksi vuonna 2022 käynnistyneet mielenosoitukset tukahdutettiin väkivaltaisesti. Viikon aikana yli 200 ihmistä kuoli ja tuhansia pidätettiin. Kirjastojen tekemää työtä sananvapauden ja sivistyksen puolesta tarvitaan täällä kipeästi. ■

VAIKUTTAVIN VÄLITTÄVIN VAHVIN.

Sinun työsi ansaitsee arvostusta, joka näkyy niin palkassasi kuin työhyvinvoinnissasi. Ammattiliitto JHL puolustaa sinun työehtojasi.

Liity mukaan.

JHL.FI / LIITY

JULKISTEN JA HYVINVOINTIALOJEN AMMATTILIITTO JHL.FI

Säilytä arvokas aineisto, kuten kirjat, dokumentit sekä asiakirjat turvallisesti.

www.kasten.fi | myynti@kasten.fi

25

MESSUKESKUS

HELSINGIN KIRJAMESSUT 23.-26.10.2025

TAPAA KIINNOSTAVIMMAT KIRJAILIJAT,
SEURAA AJANKOHTAISIA KESKUSTELUJA
JA LÖYDÄ PARHAAT MESSUTARJOUKSET.

Pohjoismaiden suurin kirjallisuustapahtuma täyttää
25 vuotta – juhluvuoden teemana on sivistys ja ilo.
Anna ainutlaatuisen tunnelman viedä!

Avoinna: to–la 23.–25.10. klo 10–20, su 26.10. klo 10–18.

Liput edullisemmin ennakkoon verkkokaupastamme helsinginkirjamessut.fi/liput
Samalla lipulla: Viini ja Ruoka -tapahtuma

[HELSINGINKIRJAMESSUT.FI](https://www.helsinginkirjamessut.fi)
[@HELSINGINKIRJAMESSUT](https://twitter.com/HELSINGINKIRJAMESSUT)
[#KIRJAMESSUT](https://www.instagram.com/HELSINGINKIRJAMESSUT)

25

TÄSSÄ SARJASSA KIRJASTOKAISTA TAPAA TUNNETTUJA SUOMALAISIA. LUKUKESKUKSEN TOIMINNANJOHTAJA **EMMI JÄKKÖ** USKOO, ETTÄ

LUKEMISEN ILO SYTTYY HETKISTÄ – JA IHMISSÄ, JOTKA OSAAVAT JAKAA SEN. KIRJASTOLLA ON TÄSSÄ TYÖSSÄ AINUTLAATUINEN PAIKKA.

KIRJASTOSSA KUIN KARKKIKAUPASSA

KIRJASTOKAISTA

MITEN VALITSET SEURAAVAKSI LUETTAVAN KIRJAN? ”Työssäni on valtava etuoikeus, että saan seurata, mitä kotimaiset kirjailijat julkaisevat ja milaista kirjallisuutta Suomessa tehdään. Sieltä kertyy koko ajan pitkä lista luettavaa. Lukulistani on jatkuvasti ylijäämäinen. Lisäksi löydän vinkkejä somesta ja muualta mediasta.”

MIKÄ ON PARASTA TYÖSSÄSI LUKUKESKUKSESSA? ”Parasta on se, että saan tehdä työtä oman intohimoni parissa ja se, että työ tuntuu aidosti merkitykselliseltä. On hienoa, että voin johdattaa mahdollisimman monia lukemisen ilon äärelle. Koen samalla myös vastuuta. Tehtävämme on turvata, että jokaisella suomalaisella on riittävä lukutaito.

Kaikkein parasta on kuitenkin työyhteisöme. Meillä on jaettu rakkaus lukemiseen ja kirjoihin. Lounashetkemme ovat oikeastaan yhtä päättymätöntä lukupiiriä.”

MITÄ TOIVOT IHMISTEN KOKEVAN, KUN HE ASTUVAT KIRJASTOON? ”Toivon, että kirjasto antaa ihmisille mahdollisuuden innostua kirjoista. Se on tärkeä vertaistuen paikka sekä kirjojen rakastajille että niille, jotka eivät vielä lue. On tärkeää,

että kirjastossa kohtaa ammattilaisia, jotka ovat intohimoisia omasta työstään. Pidän myös kirjanäytelyistä. Niissä ammattilaiset kokoavat kiinnostavia yhdistelmiä teemoittain. Se on vähän kuin olisi karkkikaupassa.”

MITEN KIRJASTO VOISI ENTISTÄ PAREMMIN TAVOITTA EI-LUKEVIA? ”Kirjasto on tehnyt paljon työtä esimerkiksi laajentamalla sitä, millä kaikilla tavoilla kirjasto voi palvella arjessa. Uskon, että se on paras tapa jatkossakin. On tärkeää vakuuttaa kaikki suomalaiset siitä, että kirjaston ovet ovat aina myös sinulle auki.”

ONKO KIRJASTO HILJAISUUDEN VAI TAPAHTUMIEN PAIKKA? ”Vaikea valinta. Kirjastotapahtumat, kuten kirjailijavierailut, lisäävät tutkitusti kiinnostusta kirjoihin ja lukemiseen. Ne ovat tärkeitä kohtaamispaikkoja ja yhteisöllisyyden rakentajia. Mutta täytyy sanoa, että hiljaisessa lukusalissa on jotakin maagista. Se on kuin balsamia nykyajan heinäsiirikka-aivoillemme.”

RIITTA TAARASTI

→ Mitä muuta Emmi Jäkkö vastasi? Katso video

Kirjastokaistalta: www.kirjastokaista.fi/10-kirjastosta

MIKKO HELANDER

**Olemme mukana Kinessä
9.-10.10.2025**

Tervetuloa ständillemme!

KIRJASTO-
PALVELU

**SUOMEN
KIRJASTO-
SEURA**

**Opiskele kirjastoalaa
Haapaveden Opistolla!**

**Liiketoiminnan perustutkinto (merkonomi)
kirjasto- ja kulttuurialan painotuksella (180 ops)**

**Katso koulutukset
ja kurssit osoitteesta
www.haapop.fi**

POIKA JA KOULU- KIRJASTON AUTOMAATTI

KOLUMNI

Käytettäköön oppilaasta tässä kolumnissa nimeä Miikka. Oppilas on kuitenkin todellinen: keskimääräislevoton, epävarma ja helposti kaveriporukan hölmöyksiin yllytettävissä oleva kahdeksaluokkalainen hemmo. Hupparin huppu on pään peittona. Jalat on verhottu löysiin farkkuihin, joiden lahkeet nuolevat maata. Hänellä on usein koulussa tylsää. Pitää istua liikaa, kuunnella hiljaa ja tehdä kaikenlaista ikävää. Herätä aikaisin, muistaa kokeet ja liikuntatunnin varusteet, kirjoittaa esseitä. Kaikki hauska on kiellettyä, kuten kumiperunoiden heittely ruokalassa.

KERRAN välituntivalvonnessa palauttelin kirjastoautomaatilla oppilailta takaisin saamiani lainakirjoja koulukirjastossamme. Se on pieni mutta pippurinen varasto huone täynnä kirjahyllyjä ja aiheittain hyllytettyjä teoksia. Nuortenromaanit 7.-luokkalaisille, genrekirjat 8.-luokkalaisille, suomalaisen kirjallisuuden klassikot ja nykyteokset 9.-luokkalaisille. Tietoteokset ovat omassa

hyllyssään ja selkokirjallisuus toisessa.

Kirjastokopin ovi oli auki. Miikka kurkkasi, mitä teen. ”Anna mä palautan nuo”, hän sanoi puuhaani seuratessaan. Ilman muuta. Jatkuva kirjojen pyörittäminen kirjastolaitteen kautta voi olla puuduttavaa, eikä hommaan ole mitoitettu kunnolla työaikaa. Sopi siis vallan mainiosti, jos joku vähän auttaa.

Sovimme työnjaon. Miikka hoitaa palautukset ja minä kirjat takaisin hyllyihin. Siinä samalla tuli juteltua kuulumisia lomasuunnitelmista, harrastuksista ja kavereista. Kun ketään muita oppilaita ei ollut kuulolla, Miikka jutteli avoimesti. Ei ollut tarve uhota eikä haastaa. Käsillä oli tekemistä ja tilanne vähän epämuodollinen, oltiinhan välitunnilla. Kiitin Miikkaa vuolaasti urakan jälkeen ja lähdimme kumpikin omiin suuntiimme.

Tapauksen jälkeen olen aina hakenut Miikan apuun, kun palautettavien kirjojen laatikko pursuaa. Katson Miikan lukujärjestyksestä, missä poika luuraa, ja haen hänet avuksi. Tähän asti hän on aina tullut.

SUOMALAISET PERUSKOULUT ovat miikoja pullollaan. He haastavat, ovat ärsyttäviä eivätkä toimi niin kuin olettaisi. He venyttävät rajoja niin, että rajat menevät joskus rikki. He tulevat kouluun myöhässä, kiroilevat, jättävät hommia puolitiehen tai tekemättä. Kuitenkin koko ajan he kasvavat. Päivä päivältä he ymmärtävät enemmän, uskaltavat olla tarttumatta kaikkiin yllytyksiin ja huomaavat, mikä on oman toiminnan osuus tapahtumissa.

En ole opettajaurallani tavannut yhtäkään nuorta, joka tulee yläkouluun samana ihmisenä kuin mitä sieltä päättötodistus kypälässä paria vuotta myöhemmin asteele ulos. Koskaan ei voi tietää, mikä keneenkin kolahtaa ja millaisen jäljen ihmiseen saattaa jättää, kun on saanut piippailla yläkoulun aikana satoja koulukirjaston teoksia palautetuksi ja ehkä jutellut samalla vaivihkaa kuulumisia tutun aikuisen kanssa.

KATARIINA KNUUTINEN
Kirjoittaja on peruskoulun äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori, S2-opettaja ja koulukirjastonhoitaja.

MENKÄÄ TÖIHIN!

KOLUMNI

Elämmä aikaa, jolloin ministeri huutaa torilla työttömille ”menkää töihin”, vaikka tietää avoimia työpaikkoja olevan ra’asti vähemmän kuin työttömiä työnhakijoita ja vaikka koulutusjärjestelmämme romuttamisen takia työn vaatimusten ja työnhakijoiden osaamisen kohtaaminen on koko ajan vaikeampaa. ”Kyllä työtä tekeväälle riittää” on tarina, jota itseäni vanhempien sukupolvien todellisuudesta vieraantuneimmat edustajat vieläkin jauhavat ymmärtämättä työelämän muuttuneen viimeisen noin kolmenkymmenen vuoden aikana valtavasti. Töitä ehkä löytyisi, mutta palkanmaksajia ei.

MIKA KÄHKÖNEN
Kirjoittaja on kirjastonhoitaja Imatralla.

KIRJASTO AUTTAA työttömiä työnhakijoita jo pelkällä olemassaolollaan. Kaikilla ei ole kotona nettiyh-teyttä tai tietokonetta, joiden avulla väsätä riittävä määrä tarpeettomia työnhakujia kuukaudessa. Kirjastossa on. Kirjastossa on materiaalia niin ohjattuun kuin omaehtoiseen opiskeluun. Kirjastossa saattaa olla harrastusvälineitä, joilla ylläpitää työkyntoa, ja tietenkin kaunokirjallisuutta, jonka avulla hetkeksi paeta työttömyyden masentavaa todellisuutta.

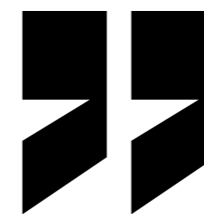
Oma kirjastoni on ollut viime keväästä alkaen valtakunnallisen osaamisen tunnistamisen järjestelmän Paikkon oppimisympäristö. Hankkeen aluksi tunnistettiin, millaista osaamista kirjastossamme on mahdollista hankkia, ja nyt työllistetyt saavat lähtiessään matkaan osaamistodistuksen. Kirjastossa on mahdollista oppia

ja erikoistua hyvin monenlaisiin tehtäviin, toki yksikön koko ja resurssit huomioiden.

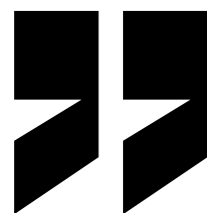
KIRJASTO EI OLE työvoimatoimisto, eli kirjasto ei etsi kenellekään töitä. Kirjastonhoitajat ja -virkailijat ovat oman alansa ammattilaisia, mutta eivät välttämättä muiden alojen. Parhaiten kirjasto auttaa työttömiä palkkaamalla heitä tarvittaessa töihin erilaisin byrokraattisin kommervenkein. Erilaisin tuki- tai koulutusmuodoin, harjoittelujaksoin, mitä näitä nyt on. Yhteistä näille kommervenkeille on, että niistä saa kirjaston mittapuullakin vähän tai ei ollenkaan palkkaa. Se on pirullista. Silti kirjastoon pyritään töihin ja harjoitte-

luun enemmän kuin pystymme ottamaan. Kaikki eivät kirjastotyössä pärjää, vaikka niin välillä luullaan. Kirjastotyö vaatii kelvollista fyysistä kuntoa, sillä työ on raskasta. Käsitys siististä sisätyöstä on sitkeässä. Ei kirjastossa lapiolla ojia kaiveta, mutta lihakset kipeytyvät ja kädet likaantuvat.

Olen ollut aikanaan työttömänä sen verran, että halveksin alentavia iskulauseita hokevia poliitikkoja ja muita parempiosaisia enemmän kuin voin sanoin kuvailla. Työttömyys ei ole lomaa. Työttömyys on henkinen ja taloudellinen lamakausi, jota en soisi kenenkään kokevan. Ei esimerkiksi risuusavottaan voi ketään kylmiltään ja ilman osaamista laittaa, eikä kenenkään metsään tuosta vaan mennä vesurin tai raivaussahan kanssa riehumaan, vaikka osaamista olisi.

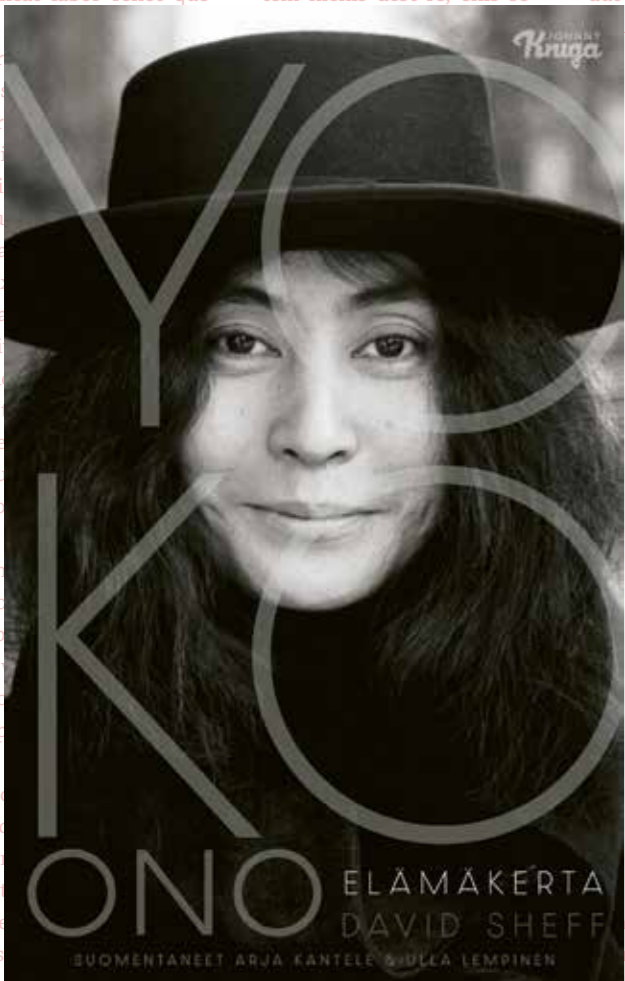
Parhaiten kirjasto auttaa työttömiä palkkaamalla heitä tarvittaessa töihin erilaisin byrokraattisin kommervenkein.

Koskaan ei voi tietää, mikä keneenkin kolahtaa ja millaisen jäljen ihmiseen saattaa jättää.

PEKKA WAHLSTEDT ON TODELLISUUTEEN ERIKOISTUNUT KRIITIKKO.

TÄLLÄ PALSTALLA HÄN VINKKAA TIETOKIRJOJA.

David Sheff: Yoko Ono – elämäkerta (Johnny Kniga, 2025, suom. Arja Kantele & Ulla Lempinen. 400 s.)

Yoko Ono tunnetaan **John Lennonin** vaimona, jota monet Beatlesin fanit vihasivat ja syyttivät yhtyeen hajoamisesta. Jokaiselle Beatles-fanille pakollinen elämäkerta paljastaa että Yoko Ono oli paljon muutakin, kuten käsitetaitteen uranuurtaja.

Onon lapsuus oli vauras mutta rakkaudeton. Aineellinen hyvinvointi loppui atomipommin putoamiseen, mikä syöksi myös Onon perheen kurjuuteen ja köyhyyteen.

Yoko Ono ryhtyi taiteilijaksi ja työskenteli muun muassa legendaarisen **John Cagen** kanssa. Cage nostettiin neroksi, Ono haukuttiin maan rakoon. Syynä oli sukupuoli.

Ono piti useita näyttelyitä, joissa Lennonkin rakastui hänen töihinsä ja pian sen jälkeen niiden tekijään. Rakkaus oli suurta, ja yhtä suuri oli suru miehen kuoltua fanin ampumaan luotiin.

Elämä jatkui ja Onon taide alkoi menestyä, paradoksaalisesti musikki edellä. Vuonna 1982 ilmestyi hyvät arvostelut saanut pitkäsoitto *It's Alright*. Viimeistään 2000-luvulla kriitikoiden silmät avautuivat taiteilijan neroudelle. Teoksia ja luovuutta on riittänyt vielä yli 80-vuotiaana. Tässä ote Onon vuonna 1964 ilmestyneestä pääteoksesta *Grapefruit*:

”Kuvittele, että annat kultakalan uida taivaan halki.”
”Kuvittele taivaalle tuhat aurinkoa yhtä aikaa.”
”Kuvittele, että pääsi on täynnä lyijykynän teriä.”
”Kuvittele, että pilvet vuotavat.”

TIETO

Jaakkojuhani Peltonen: Kleopatra – viimeisen faaraan myytti (Gaudeamus, 2025, 263 s.)

Kleopatra lienee paitsi tunnetuin myös myyttisin naishallitsija kautta aikojen. Niin myyttinen, että tässäkin kirjassa on kaksi osaa kahdelle Kleopatralle, historialliselle ja myyttiselle.

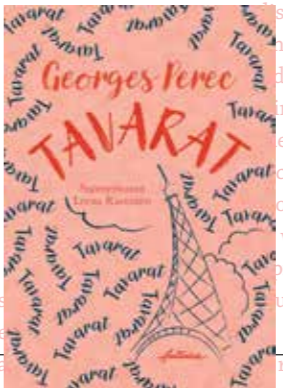
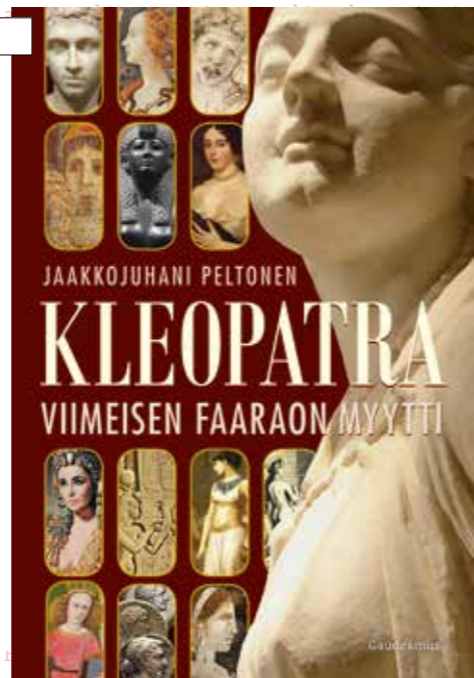
Historiallinen käytti viehätysvoimaansa menestyksekkäästi ensin **Julius Caesariin**, sitten **Marcus Antoniukseen**. Päämääränä oli Egyptin itsenäisyyden säilyttäminen Rooman vasallina. Kun Roomassa valta vaihtui, imperiumi valloitti Egyptin ja Kleopatra teki itsemurhan vain noin 30-vuotiaana.

Myyttinen puoli on se, että Kleopatra oli vaarallinen, himokas ja itsekäs viettelijä itäisestä maasta. Hän oli feminiinisen toiseuden ruumiillistuma.

Tämä käsitys vallitsi etenkin antiikin Roomassa ja keskiajalla. Tosin Kleopatran itsemurhaa kunnioitettiin miehisen rohkeana tekona.

Myöhemmin kuva on monipuolistunut ja mukaan on tullut feministisiä piirteitä. Monet naiset samastuivat rajoja rikkoneeseen esikuvaan.

Myyttinen puoli vie voiton, sillä jokainen aikakausi luo oman Kleopatransa, joka heijastaa sen ihanteita, päämääriä ja arvoja.

Georges Perec: Tavarat (Aviador Kustannus, 2024, suom. Leena Rantanen, 160 s.)

Sylvie ja Jérôme asuvat ahtaassa asunnossa Pariisin viidennessä kaupunginosassa. He ovat nuoria ja tekevät työkseen markkinatutkimuksia eri yritysille. Työ on huonosti palkattua, eikä kovin kiinnostavaa. Pariskunnan ainoa unelma on tulla rikkaaksi ilman sen suurempia ponnisteluita ja niin, että voivat säilyttää vapautensa.

Tavaroista haaveileminen täyttää nuoren parin päivät. He haluavat Chesterfield-sohvan ja uusinta muotia olevat silkkipaidat. Kun rahaa tulee hiukankin lisää, syntyy uusia tarpeita: matka Lontoon ostoskaduille, hifi-stereolaitteisto. Elämä jatkuvien houkutuskeskellä Pariisissa on vaikeaa, joten he alkavat haaveilla muutosta. Muualla he varmasti tulisivat onnellisiksi ja rikkaiksi.

On vaikea uskoa, että **Georges Perecin** pienoisromaani *Tavarat* on ilmestynyt alun perin jo vuonna 1965. Temuttamisen aikakaudella sen kulutuskirittisyys on entistä tuoreempaa. Perec pureutuu kirjassaan myös toiseen nykyihmistä riivaavaan ongelmaan: jatkuvaan onnen etsintään. Kuinka vaikeaa on tyytyä siihen, mitä on, kun muilla näyttää olevan kaikkea ihanaa. Ajan-kohtainen nappivalinta myös lukupiireihin.

Annika Norlin: Keko (WSOY, 2025, suom. Sirje Niitepöld, 469 s.)

Emelie näkee metsässä omituisen seitsenhenkisen porukan. Ryhmässä on miehiä ja naisia, eri ikäisiä, eri näköisiä. Yksi menee maahan makaamaan, toinen tekee tulen, kolmas kynii kuolleen linnun. He laulavat aa, aa, hokevat kiitos, kiitos, kiitos. Heidän toimintansa näyttää täysin sattumanvaraiselta. Keitä nämä ihmiset oikein ovat? Miksi he asuvat metsässä?

Näin koukuttavasti alkaa ruotsalaisen **Annika Norlinin** yllätyksiä täynnä

oleva esikoisromaani *Keko*, joka saattaa hyvinkin olla paras tänä vuonna lukemani kirja. Aluksi lukija näkee ryhmän ulkopuolelta, kolmekymppisen Emelien silmin, joka on paennut jatkuvan suorittamisen täyttämää elämäänsä syrjäiseen metsämökkiin. Sitten Norlin alkaa kerii auki kunkin ryhmän jäsenen tarinaa. Ja millä intensiteetillä! Keko on jännittävämpi kuin moni jännäri!

Muurahaiskeko toimii kirjassa onnellisen yhteisön symbolina. Kun yhteiskunta hylkää, voivat ihmiset yhdessä muodostaa oman porukkinsa, jossa kaveria ei jätetä. Keossa jokaisella on oma tärkeä paikkansa, jokainen ahertaa yhteisen hyvän puolesta. Mutta Norlin liittyy ovelaan tarinaansa myös varoituksen: eristäytymisessä on aina olemassa umpioitumisen vaara, ja ihmistä on helppo johtaa harhaan. Siksi pitää varoa, kenet valitsee kekonsa kuningattareksi.

Georges Perec: Tavarat (Aviador Kustannus, 2024, suom. Leena Rantanen, 160 s.)

Sylvie ja Jérôme asuvat ahtaassa asunnossa Pariisin viidennessä kaupunginosassa. He ovat nuoria ja tekevät työkseen markkinatutkimuksia eri yritysille. Työ on huonosti palkattua, eikä kovin kiinnostavaa. Pariskunnan ainoa unelma on tulla rikkaaksi ilman sen suurempia ponnisteluita ja niin, että voivat säilyttää vapautensa.

Tavaroista haaveileminen täyttää nuoren parin päivät. He haluavat Chesterfield-sohvan ja uusinta muotia olevat silkkipaidat. Kun rahaa tulee hiukankin lisää, syntyy uusia tarpeita: matka Lontoon ostoskaduille, hifi-stereolaitteisto. Elämä jatkuvien houkutuskeskellä Pariisissa on vaikeaa, joten he alkavat haaveilla muutosta. Muualla he varmasti tulisivat onnellisiksi ja rikkaiksi.

On vaikea uskoa, että **Georges Perecin** pienoisromaani *Tavarat* on ilmestynyt alun perin jo vuonna 1965. Temuttamisen aikakaudella sen kulutuskirittisyys on entistä tuoreempaa. Perec pureutuu kirjassaan myös toiseen nykyihmistä riivaavaan ongelmaan: jatkuvaan onnen etsintään. Kuinka vaikeaa on tyytyä siihen, mitä on, kun muilla näyttää olevan kaikkea ihanaa. Ajan-kohtainen nappivalinta myös lukupiireihin.

MARIKA HELOVUO ON MIELIKUVITUKSEEN ERIKOISTUNUT KIRJALLISUUSKOULUTTAJA.

TÄLLÄ PALSTALLA HÄN VINKKAA KAUNOKIRJALLISUUTTA.

KAUNO

Janne & Johnny Ramstedt: Mies joka huusi sutta (S&S, 2025, suom. Iina Qvist, 238 s.)

Kansainvälisen uran poliisina tehnyt Hanna Becker on palannut takaisin Suomeen. Hän kärsii long covid -oireista ja on sairauslomalla. Telttaillessaan Paraisilla hän löytää sattumalta ruumiin. Kuollut mies on Sven-Olof Stolpe, kaikenlaisiin salamyhkäisyyksiin uskonut paikkakuntalainen, jota kyläläiset pitävät hulluna.

Tapausta ryhtyy tutkimaan Simon Holm Turun rikospoliisista. Hän ottaa Beckerin aisaparikseen, ja tutkinta pakottaa kaksikon syvälle salaliittoteorioiden maailmaan. Ne tarjoavat mielenkiintoisen kehysten hidastempoisesti etenevälle tarinalle. Hirveyksien sijaan kirja viehättää rauhallisuudellaan, jota saaristolaisidylli vain korostaa.

Mies joka huusi sutta on ensimmäinen osa suomenruotsalaisen veljesparin uutta jännärisarjaa, joka ansaitsee kaksi erityismainintaa. Ensimmäkin päähenkilö Beckerin terveydelliset haasteet tuovat tarinan lähelle kroonisista kivuista kärsivien kokemusmaailmaa. Toiseksi kirja on harvinaisen helppolukuinen ja selkeä, ja siksi sitä voi suosittelaa myös niille, joilla on lukemisen haasteita. Ykkösosana näyttäisi olevan lämmittelyä, toisessa osassa päästäneen kunnolla vauhtiin.

